

AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE LİDERLİK ve
ARABULUCULUK - BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ -

09.03.2019

Yiğit ALPOGAN

Blog No: 18
12.03.2019

Uluslararası ilişkilerde yarım asırdan fazla bir süre Realist (gerçekçi) Gelenek temel teori oldu. Bu neydi? Bu teoriye göre, anarşinin hâkim olduğu uluslararası ilişkilerde devletin ulusal gücünün kullanılması esastır. Esasen Antik Yunandan beri böyle olmuştur. O halde devlet merkezli bir uluslararası ilişkiler sistemi mevcuttur.

Uluslararası ilişkilerde Realizme ilaveten başka teoriler de vardı şüphesiz: Liberalizm, İnşacılık (Constructivism), Marksizm, Anarşizm, Rasyonalizm vb. gibi. Ama Realizm teorisi uzun süre lider teori olmakla kalmadı, evrildi ve yeni teorilere yol verdi.

Önce 1979da Waltz Uluslararası Politika Teorisi isimli eseriyle Neorealizm ya da yapısal realizm teorisini ortaya attı ve geleneksel yani klasik Realizm ile bağları kopardı. Waltza göre, uluslararası ilişkilerde önemli olan uluslararası sistemdir, devletin ulusal özellikleri örneğin gücü vs. sonra gelir. Dolayısıyla, Waltzun ortaya attığı uluslararası ilişkilerde Neorealizm teorisi bir 20 yıl kadar baskın teori oldu. sistemin tayin ediciliği uluslararası ilişkilerde hâkim temel kavram oldu. Devlet, devletin temel özellikleri, ulusal gücü gibi kavramların önemi uluslararası ilişkiler teorisinde ikinci plana düştü.

Hayatta denge esastır. Uluslararası ilişkiler teorisinde de bunun böyle olduğu Gideon Roseun World Politics dergisine 1998 yılında yazdığı Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy isimli makale ile doğrulandı. Evet, yanlış duymadınız. Gideon Rose Neoclassical Realism (Neoklasik Realizm) isimli yeni bir teori ortaya atıyordu. Bu teori, ilk iki teoriyi, yani geleneksel (klasik) Realizm teorisi ile Waltzın ortaya attığı Neorealizm teorilerini meczeden, bütünleştiren bir teori idi. Gideon Rose şöyle izah ediyordu teorisini: Ülkenin dış politikasını oluştururken hem uluslararası sistem içindeki yerini hem de ulusal gücünü birlikte değerlendirmeliyiz. Bunu yaparken uluslararası sistemden gelen etkileri

(baskıları), ulusal faktörlerin ve değişkenlerin filtresinden geçirerek dış politikamızı oluşturmak durumundayız.

Gideon Rose uluslararası ilişkilerde yepyeni bir yaklaşımı temsil eden Neoklasik Realizm teorisini bu şekilde ortaya attıktan sonra bir dizi düşünür kendisini izledi: Randall Schweller, Fareed Zakaria, Robert Jervis, Colin Dueck, Asle Toje, Tom Dyson gibi. Bunlara ilaveten, daha önce benzer görüşler belirtmiş olan Aaron Friedberg, Jack Snyder, William Wohlforth, Thomas Christensen ve Alastair Murray gibi yazarlar da bugün Neoklasik Realist ekip içerisinde mütalaa edilmektedir.

Neoklasik Realizm teorisi bugünkü konumuzu teşkil eden uyuşmazlıkların çözümünde liderlik ile olan yakın ilişkisi nedeniyle önem taşımaktadır. Hatırlayacak olursak, Neoklasik Realizm teorisi ülkenin dış politikasını oluştururken hem uluslararası sistemden gelen etkilerin, baskıların hem de ulusal güç faktörlerinin ve ulusal değişkenlerin hep birlikte göz önünde tutulması gerektiğini söylüyordu. Bunlardan ulusal değişkenlere merkezi bir rol tanıyan siyaset bilimcisi çoktur. Bu değişken unsurlar içinde devlet adamına, onun görüş ve kararlarına ağırlıklı bir yer tanıyanlar da bir haylidir. Neoklasik Realist düşünürlerden kuramı ortaya atan Rose ile Schweller Neoklasik Realizm teorisi ile devlet adamının yani liderin devreye alındığını söylemektedirler. Fareed Zakaria liderin başaktörlerden biri olduğunu ve onların fikir dünyasının, algılarının ve düşüncelerinin ülkenin uluslararası ilişkilerinin yürütülmesinde hayati bir önem taşıdığını belirtmektedir.

Gerçekten, teoriye göre liderin düşünce sistemi beş adet felsefi inanca ve beş adet dış politika enstrümanına dayanmaktadır. Lider dış politikada karar alırken hiç şüphesiz sadece bunları göz önüne almamaktadır. Lideri uluslararası ilişkileri yürütürken sınırlayan iki unsur daha bulunmaktadır. Bunlardan ilki, kriz zamanlarında liderin milli birlik ve bütünlüğü korumak sorumluluğudur. Zira bu husus rejimin meşruiyet temellerinden birini teşkil eder. Dolayısıyla bu sorumluluk liderin hareket tarzını sınırlayabilecektir. Liderin davranış tarzını sınırlayacak ikinci unsur ise liderin siyasi beka sorunudur. Özellikle demokrasilerde lider, bir siyasi krizde karar alırken siyasi tabanını da düşünerek ciddi bir fayda-maliyet analizi yapmak zorundadır.

Bitirmeden önce, Fareed Zakarianın bir sözünü tekrarlamakta yarar görüyorum. Devletler değil, devlet adamları uluslararası ilişkilerin esas aktörleridir. Sunumunu yapmış olduğum Neoklasik Realizm teorisi liderin oynadığı merkezi rolü tüm açıklığı ile ortaya koymakta ve her konuda olduğu gibi uyuşmazlıkların çözümünde de izleyeceği davranış biçimine ışık tutmaktadır. Buradan varacağımız sonuç herhalde şu olmaktadır:

Lider, otokratik bir lider olmadıkça, uyuşmazlıkların çözümünde siyasi çözüm yollarını denemeye öncelik verecek, bunlar arasında da arabuluculuk yöntemi herhalde öncelik taşıyacaktır.

Not:

Yazar hakkında :

Atıfta bulunmak için: ALPOGAN, Yiğit. 2026. "UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜNDE LİDERLİK ve ARABULUCULUK - BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ - 09.03.2019." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Blog No.2019 / 18. Mart 12. Erişim Mayıs 25, 2026.
<https://www.avim.org.tr/public/index.php/Blog/UYUSMAZLIKLARIN-COZUMUNDE-LIDERLIK-ve-ARABULUCULUK-BASKENT-UNIVERSITESI-09-03-2019>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır